

СТОЦЬКИЙ Р. М.,
адвокат

УДК 342.9
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.73>

ОЦІНКА ДОКАЗІВ СУБ'ЄКТАМИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті здійснено аналіз оцінки доказів суб'єктами доказування в адміністративному судочинстві.

Визначено, що судове доказування проявляється у виявленні (зборі), процесуальному оформленні, дослідженні та подальшій оцінці доказів.

Доказами в адміністративному судочинстві виступають будь-які дані, згідно яких суд встановлює наявність чи відсутність обставин, фактів, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників адміністративної справи, а також інші обставини, що мають значення для справи. Такі дані встановлюються: письмовими, речовими та електронними доказами; висновками експертів; показаннями свідків. Способи встановлення таких даних іменуються засобами доказування.

Учасники адміністративної справи подають докази безпосередньо до суду. Позивач, а також особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, мають подати докази одночасно із поданням позовної заяви. Відповідач та третя особа, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, зобов'язані подати суду докази одночасно із поданням відзиву або ж письмових пояснень третьої особи. Докази може також витребувати суд, який наділений повноваженнями також оглянути їх за місцем знаходження. Адміністративний суд також може надавати судові доручення щодо збирання доказів.

Після відкриття розгляду справи по суті суд заслуховує вступне слово учасників справи, допитує свідків, досліджує письмові, речові та електронні докази, відтворює звукозапис, здійснює демонстрацію відеозапису, досліджує висновок експерта, заслуховує роз'яснення спеціаліста тощо.

Суд під час розгляду справи зобов'язаний безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з електронними та письмовими доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, які можуть також бути викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази.

Адміністративний суд оцінює докази по справі за внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх всебічному, безпосередньому, повному та об'єктивному дослідженні. Ніякі докази не мають для адміністративного суду наперед встановленої сили.

Ключові слова: докази, оцінка доказів, етапи доказування, суб'єкти доказування, адміністративне судочинство.

Stotskyi R. M. Evaluation of evidence by subjects of evidence in administrative proceedings

The article analyzes the evaluation of evidence by the subjects of evidence in administrative proceedings.

It was determined that forensic evidence is manifested in the discovery (collection), procedural design, research and further evaluation of evidence.

Evidence in administrative proceedings is any data according to which the court establishes the presence or absence of circumstances, facts that substantiate the claims and objections of the participants in the administrative case, as well as other

circumstances that are relevant to the case. Such data are established by: written, physical and electronic evidence; conclusions of experts; testimony of witnesses. Methods of establishing such data are called means of proof.

Participants in an administrative case submit evidence directly to the court. The plaintiff, as well as persons who are legally entitled to apply to the court in the interests of other persons, must submit evidence simultaneously with the filing of the statement of claim. The defendant and the third party, which does not make independent claims on the subject of the dispute, are obliged to submit evidence to the court simultaneously with the submission of the response or written explanations of the third party. The evidence can also be demanded by the court, which is empowered to examine it at the place of its location. The administrative court can also issue court orders for the collection of evidence.

After opening the substantive proceedings, the court listens to the opening statements of the participants in the case, interrogates witnesses, examines written, material and electronic evidence, plays a sound recording, shows a video recording, examines the opinion of an expert, listens to the explanation of a specialist, etc.

During the hearing of the case, the court is obliged to directly examine the evidence in the case: get acquainted with electronic and written evidence, expert opinions, explanations of the participants in the case, which may also be presented in statements on the merits of the case, testimony of witnesses, examine physical evidence.

The administrative court evaluates the evidence in the case based on its internal conviction, which is based on its comprehensive, direct, complete and objective investigation. No evidence has a predetermined force for the administrative court.

Key words: *evidence, evaluation of evidence, stages of evidence, subjects of evidence, administrative proceedings.*

Вступ. Завдання адміністративного судочинства є неупереджене, справедливе, а також своєчасне вирішення судом публічно-правових спорів задля ефективного захисту свобод, прав та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень суб'єктів владних повноважень. Таке завдання адміністративного судочинства реалізується через доказування. Оцінка доказів визначеними суб'єктами як завершальний етап процесу доказування відіграє вагоме процесуальне значення для ухвалення законного та обґрунтованого судового рішення в справі.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження питання оцінки доказів суб'єктами доказування в адміністративному судочинстві. Для досягнення таких цілей важливим є з'ясування поняття та етапів доказування, визначення сутності оцінки доказів в адміністративному судочинстві та встановлення суб'єктів доказової діяльності.

Оцінка доказів суб'єктами доказування в адміністративному судочинстві не була предметом широкого наукового дослідження серед вчених-адміністративістів. Виключення становлять окремі публікації таких вчених як В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, М.В. Джафарова, О.М. Дубенко, Я.С. Калмикова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, В.В. Король, О.В. Кузьменко, О.М. Нечитайло, М.І. Смокович, О.В. Умнова, М.І. Цуркан та інші.

Результати дослідження. Доказування – це визначений процес збирання та наступного подання до адміністративного суду з метою аналізу інформації щодо обставин справи, яку надають суб'єкти адміністративного процесу, або ж витребування судом такої інформації на підставі власної ініціативи для її дослідження та подальшої оцінки [1, с. 155].

Доказування у сфері проваджень в адміністративних справах – це певна врегульована правовими нормами діяльність адміністративного суду, а також учасників адміністративного процесу, спрямована на виявлення, подальше збирання і закріплення, перевірку та оцінку доказів задля отримання достовірного знання. Указане слід розглядати у двох аспектах: як правову процедуру та як розумовий процес [2, с. 99 - 103].

Більшість авторів схилиються до думки, що судове доказування проявляється у виявленні (зборі), процесуальному оформленні, дослідженні та подальшій оцінці доказів [3, с.313].

КАС України встановлює способи збирання доказів. Так, ст.72 визначено, що доказами в адміністративному судочинстві виступають будь-які дані, згідно яких суд встановлює наявність чи відсутність обставин, фактів, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників адміністративної справи, а також інші обставини, що мають значення для справи. Такі дані встановлюються: письмовими, речовими та електронними доказами; висновками експертів; показаннями свідків. Способи встановлення таких даних іменуються засобами доказування.

Учасники адміністративної справи подають докази безпосередньо до суду. Позивач, а також особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, мають подати докази одночасно із поданням позовної заяви. Відповідач та третя особа, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, зобов'язані подати суду докази одночасно із поданням відзиву або ж письмових пояснень третьої особи. Докази може також витребувати суд, який наділений повноваженнями також оглянути їх за місцем знаходження. Адміністративний суд також може надавати судові доручення щодо збирання доказів.

Процесуальним законом визначено порядок дослідження доказів. Так, після відкриття розгляду справи по суті суд заслуховує вступне слово учасників справи, допитує свідків, досліджує письмові, речові та електронні докази, відтворює звукозапис, здійснює демонстрацію відеозапису, досліджує висновок експерта, заслуховує роз'яснення спеціаліста тощо.

Суд під час розгляду справи зобов'язаний безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з електронними та письмовими доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, які можуть також бути викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази. Докази, які не досліджувалися судом в засіданні, не можуть бути покладені ним в основу ухваленого судового рішення. Письмові, речові та електронні докази, за загальним правилом, оглядаються у судовому засіданні та пред'являються учасникам справи за їхнім клопотанням, а в разі необхідності - також експертам, свідкам, спеціалістам. Відтворення відео та аудіозапису проводиться в судовому засіданні чи в іншому приміщенні, яке спеціально обладнане для цього. Учасники справи можуть також давати свої пояснення щодо речових, письмових і електронних доказів або ж протоколів їх огляду, ставити питання експертам. Зауважимо, першою ставить питання особа, за чийм клопотанням було викликано експерта.

Важливе значення в процесі доказування належить дослідженню доказів, зокрема в безпосередньому вивченні та сприйнятті судом певної інформації про факти, що містяться у визначених законом джерелах доказів. Не слід плутати дослідження доказів з їх оцінкою, адже останнє передбачає розгляд на підставі власного переконання кожного доказу окремо та всієї сукупності, визначаючи їх достатність, допустимість, достовірність та відносність щодо висновків по справі [4, с. 382].

Адміністративний суд оцінює докази по справі за внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх всебічному, безпосередньому, повному та об'єктивному дослідженні. Ніякі докази не мають для адміністративного суду наперед встановленої сили. Суд оцінює допустимість, належність, достовірність окремо кожного доказу, а також взаємний зв'язок і достатність доказів у їх сукупності, надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному окремо, мотивує відхилення чи, навпаки, врахування кожного доказу.

Зауважимо, внутрішнє переконання суду заздалегідь не існує, а формується поступово під час розгляду справи на основі дослідження доказів. Вивчаючи всі докази окремо та аналізуючи доказовий матеріал у взаємозв'язку, суддя відтворює обставини справи, крізь призму їх доведеності. Внутрішнє переконання суду має суб'єктивні та об'єктивні начала. Його об'єктивна сторона базується на результатах дослідження доказів у справі, яке має бути повним, всебічним, об'єктивним та безпосереднім. Об'єктивна ж сторона внутрішнього переконання суду пов'язана з тим, чи досяг суд однозначних висновків щодо кожної з обставин справи, чи впевнений суд у неможливості наявності будь-яких інших висновків

про обставини справи. Суб'єктивна сторона внутрішнього переконання судді формується під впливом його правосвідомості. У час між відкриттям провадження у справі та ухваленням рішення суддя є членом суспільства, він не ізольований від спілкування з ним, від ознайомлення з публікаціями в засобах масової інформації, які в певний спосіб можуть впливати на нього. Правосвідомість є тим єдиним засобом, що дозволяє суду протистояти імовірності стороннього зовнішнього впливу на його власне внутрішнє переконання [5, с.119].

Оцінка доказів – це завершальний етап доказування, що полягає в логічній, розумовій та процесуальній діяльності адміністративного суду та учасників справи, їх представників щодо визначення допустимості, належності, достовірності, достатності доказів згідно вимог КАС України.

Суд є обов'язковим суб'єктом оцінки доказів у адміністративному судочинстві України.

Варто зазначити, що ще на етапі збору доказів може здійснюватися попереднє дослідження та оцінка доказів щодо виявлення таких рис у доказів як допустимість та належність. Указане робиться у силу вимог того щоб розгляд справи не затягувалася через дослідження непотрібних для її вирішення доказів [6, с.37].

Указані дії уповноважені вчиняти, окрім суду, також деякі учасники судового процесу. На думку В. Гордєєва, суб'єктами доказової діяльності в адміністративному судочинстві є суд та особи, що зацікавлені у вирішенні справи (сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб) [7, с.10]. Переконані, указані суб'єкти можуть здійснювати попередню оцінку доказів. Остаточну оцінку доказів здійснює суд в нарадчій кімнаті.

Висновки. Оцінка доказів – це завершальний етап доказування, що полягає в логічній, розумовій та процесуальній діяльності суду та учасників справи, їх представників щодо визначення допустимості, належності, достовірності, достатності доказів згідно вимог КАС України. Суд є обов'язковим суб'єктом оцінки доказів у адміністративному судочинстві України, яку остаточно здійснює в нарадчій кімнаті. Сторони, треті особи, їх представники можуть здійснювати попередню оцінку доказів.

Список використаних джерел:

1. Гордєєв В. В. Поняття юридичних фактів в адміністративному судочинстві України : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2021. 324 с.
2. Косик В.В. Деякі аспекти поняття доказування у сфері проваджень в адміністративних справах. *Вісник ХНУВС*. 2012. № 4 (59). Ч. 2. С. 99 - 103
3. Н.Л. Лях Отримання, дослідження та оцінка доказів в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. № 35. С.312-316
4. Колеснікова М.В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. №4. С. 378-383.
5. Анна Штефан. Оцінка доказів у цивільному процесі. *Слово національної школи суддів України*. 2017. №1 (18). С. 118 – 129.
6. Андрійцьо В.Д. Докази як об'єкт збору на етапі збирання доказів у цивільному процесі. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С.33 – 38.
7. Гордєєв В.В. Суб'єкти доказування в адміністративному судочинстві України. *Форум Права*. 2022. №72(1). С. 6–12.

